

Jaroslav Seifert
Píseň o Viktorce

I

Noc byla tenkrát bezmála
a Úpa byly rozvodněna.
Volal jsem do tmy jejich jména,
dvě krásná jména, zoufalá.

Té, která byla raněna
a sežehnuta bleskem krásy,
básnířky, která vplétala
krvavé trní do jména.

Té, ktrá, krásná nad jiné,
neměla strach z té čaromoci,
ač věděla, že bez pomoci
svou vlastní krásou zahyne.

Jako bych volal do mládí
a stíral dech svůj ze zrcadla,
abych tam spatřil její ňadra,
bílá – na černém pozadí.

Stín tváří padá na její
a jsou to lásky zimomřivé.
Ještě však nosí jako dříve
tu černobílou kameji.

Pak jméno té, jež do těch vod
černých, jako by tekla tuha,
zpívala večer samodruhá
s oblohy plné třpytných not,

té šílené, té z příběhu,
té, která bleskům rouhala se
a s trpkým smíchem na grimase
chodila bosa po sněhu.

Viktorka přišla oděna,
jako by už už vcházel ženich,
do písni v závoj upředených,
zakrývající kolena.

A s kletbou na rtu; možno-li
za prahem smrti ještě klíti,
když se už proměnila v kvítí,
v to nejprostší, v to na poli.

Byl ale asi s pláčem tkán
ten její šat, když se už smráká
a cháska ptáků všelijaká
zvedá se od večrních bran.

Byla jim krása taková,
ty mrtvy mohly rozhrnouti
s tváří svých hlínu jako proutí
a vejít v ticho domova.

A býti světlem v zášeří,
či jako rosu s kapradiny
setřásti s vlasů drobty hlíny
a vejít opět do dveří!

Šly mlčky a já vedle nich,
jako bychom šli v rozhovoru
po trávě, písku, po mramoru,
po strmých schodech dřevěných.

Před očima jsme měli tmou,
tu z pohádek, kdy ucho slyší,
jak mluví sova a co myši
řeknou jí na to pošeptmu.

Ach, vědět jen, když na čely
rozhodily kdys kolem skrání
své vlasy ráno při česání,
jak jim ty vlasy voněly!

Osleplé zrcátko a trochu pavučin,
hřebek a několik ubohých vlásenek,
to bylo vše, co jsem našel
v opuštěném domku na stráni.

Však ticho kolem věcí těch
bylo tou nejsmutnější básní na zemi,
která kdy byla pro mne zpívána.

II

- Viktoro! Slyším něčí hlas
zavolat v okna Viktorčina.
Špendlíky v zubech, rychle spíná
živůtek v pasu. – Už je čas!

- Už hrají k tanci! V zrcátku
vlas opraví si. Bezpochyby
sama se trochu sobě líbí
a běží pro kamarádku.

Za tanec život dala by,
je nejhezčí snad ze Žernova
a její sukně kartounová
sluší jí jako z hedvábí.

Už mnohý utkvěl očima,
kdo však to viděl odjakživa:
Viktorka slůvka lichotivá
poslouchá, ale nevnímá.

Noc, černá fata morgana,
uplývající jako splavem,
mizí ve světle popelavém.
Viktorka tančí do rána.

- Kdybych se mohl schýliti
níž nad hladinku tvého čela,
snad bys mi přece pověděla,
proč srdce tvé tak buší ti.

- Noci jsou černé od hříchu,
nemysli více na myslivce!
Těžko je ovšem radit dívce
tak cudné, plné ostychu.

Když odhazuje večer šat,
bojí se shlédnout do zrcadla,
aby se hanbou nepropadla,
bojí se ve své jizbě spát.

A když pak ruce zalomí
k modlitbě škvírou v okenici
vidí ty oči řeřavící

v té tváři skryté pod stromy.

Noc, černá fata morgana,
jež milosrdně šálí spáče,
má ve snech tiché pomahače,
Viktorka nespí do rána.

- Nedívej se mu do očí
a hled', aby ses neohlídla.
Jako když havran rozpne křídla,
má srostlé černé obočí.

Prchá mu cestou do polí
tiše, že stéblo trávy nezapraská.
Co je v těch očích? Je to láska?
Ne, ne, ať je to cokoli!

- Marie Panno, srdci braň,
vždyť, pro Kristovy drahé rány,
bylo by škoda bílé panny!
Prchá mu, prchá jako laň.

Vždyť v pohledu tom proklatém
je samo zlo! A bez přetvářky
škapulíř, jež má od kovářky,
Viktorka tiskne pod šatem.

Noc, černá fata morgana,
jež skrývá hřích a lidské viny,
trhá už svoje mušelíny.
Viktorka pláče do rána.

První sny dívek, které jsou
zamilovány nejdříve jen do lásky,
bývají jako tolik věcí na světě
tajemnější než tajemství zpovědní!

Nikdo se o nich nedozví,
protože nejsou ještě vymyšlena slova
tak cudná a tak vášnivá zároveň.

III

Když pokojík, kde na lůžku
přemýšlí o bezděčné vině,
nemajíc jiné přítelkyně
než pláčem zvlhlou podušku,

byl smutnější, než kdy mříž
světu ji navždy uzavřela,
když ze stěn stávala se cela,
někdo se zeptal: Ještě bdíš?

Od toho dne kdos neznámý
dal něco do kalíšku květin,
že voněly víc než kdy předtím
a žhnuly prudce barvami,

a věci, které do těch dob
byly tak prosté, každodenní,
proměnily se bez proměny,
jako by vzbouzely se z mdlob.

A ta, jež uléhala si
vždy s hrůzou k spánku bez úlevy,
v obavách, co zas noc jí zjeví,
volala spánek na řasy.

- Pomož mi, Bože, rozbože,
dej, ať Tvou lásku neoklamu.
Když do náruče padala mu,
padala jako na nože.

A co se jí to všechno ptal,
když šáteček složený v půli
a navoněný levandulí
jí kolem rány ovázal?

Raději skočit ze skály,
jenom ty oči neviděti,
jež se jí její bílou pletí
hluboko propalovaly.

- Neunikneš mi ani v tmách,
jsem stále jako na čekané,
hledám tvé oči polekané.

Viktorko, proč máš ze mne strach?

Viktorka tiskne potají,
když nikdy nedívá se na ni,
šáteček příjemného tkaní
s kraječkovými okraji.

- Měsíci (byl jak pod ledem
a svítil kalně), vyprovod' mě.
Loučím se se vším jenom potmě
a loučím se jen pohledem.

- Sbohem, můj koutku voňavý
a moje loučko, plná rosy.
Už té mé ruce nepokosí!
A sbohem buďte, ty a vy!

A běží. – Sbohem, jeteli!
Neohlíží se po minulu,
aby ji včely z jejich úlů
po ránu nedoletěly.

Noc ustlává už lehounce
podušky z květin, trav a chrastí;
hvězdám, jež hoří bez účasti,
dává pak hořet do konce.

Těm však, kdo musí jí a nést
žal těžký dost i bez břemene,
stíny, bůhví čím ozbrojené,
vysílá vstříc i podél cest.

Až budete hledati na mapách Chavarnak,
vězte, že je to zámek, který dal
postavit Numán, kníže jemenský
pro svého svěřence Bahrama.

Na jeho stěnách byly portréty
nejlíbeznějších sedmi krasavic,
o jejichž kráse se nám už jen zdá.

IV

Ta, které šeptáš do ucha,
je třeba kráskou z Chavarnaku.
Však může být jako ropucha
a nezatoužíš po opaku.
A jak té krásce z Chavarnaku
budeš jí šeptat do ucha.

Muž, jenž ti vkročil do sudby,
v duchu si bezpochyby slíbil,
že neodejde, dokud by
na ústa tvá tě nepolíbil;
a jistě splní, co ti slíbil,
muž, jenž ti vkročil do sudby.

- A k ústům přiblíží se ret;
ke kterým čí? Můj vždycky ke tvým.
Chci býti s tebou jako květ,
jenž úzce přimyká se k větvím.
- Ne, nikoli! To můj vždy ke tvým,
k tvým ústům přiblíží se ret.

- Vždyť já jsem pil tvůj vonný dech,
byl jako víno ze Samosu,
jež dozrávalo na ňadrech
a na rtech zanechalo rosu.
Byl jako víno ze Samosu
tvůj vonný opojivý dech.

- To já tu klečím na zemi
a jsem tak šťastna ve tvém štěstí,
ovinujíc tě pažemi
jak břečťan věrnou ratoletí.
- To já jsem šťasten ve tvém štěstí,
když klečím u tebe na zemi!

- Odtrhneš-li mě, zahynu,
jako bys podřezal mé žíly,
a budu stínem na stínu,
jež červánky už rozptýlily.
Jako bys podřezal mé žíly,
odtrhneš-li mě, zahynu.

- Vrostlas mi dávno do tepen,
můj úžas vchází do úžasu.
Když s tebou jdu, jsem oslepen,

musím se opřít o tvou krásu.
Můj úžas vchází do úžasu,
vrostlas mi dávno do tepen.

- Co když je láska plamenem,
jenž vyšlehává z překvapení;
až shoří vše, co bylo v něm,
zmizí a bude po plameni,
jenž vyšlehával z překvapení
a byl jen pouhým plamenem?

- Ať soptí Vesuv sirný květ
a pohřbí nás tu ve své lávě,
ať hlava má za tisíc let
je ještě schýlena k tvé hlavě.
Ať pohřbí nás tu ve své lávě,
ať soptí Vesuv sirný květ.

- Říkej to znovu ústům mým,
i kdybych nevěřila sluchu;
i když to všechno dávno vím,
je mi to víc než doušek vzduchu,
říkej to znovu ústům mým.

- Na něžnou křivku ňader tvých
je těžko hledět bez závratí.
Hráč vroucně housle k tváři zdvih
a pobožně chce na ně hrát.
Je těžko hledět bez závratí
na něžnou křivku ňader tvých.

- Když se jen dotkneš ruky mé
a dlaň tvá lehce padne do mé,
struny, o kterých nevíme,
ozvou se tiše, povědomé.
Když dlaň tvá lehce padne do mé,
když se jen dotkneš ruky mé.

Svět nikdy nebyl bez růží,
kdo spíš než milenci to vědí;
a řinčelo-li oruží
z ocele kuté nebo z mědi,
kdo spíš než milenci to vědí,
svět nikdy nebyl bez růží.

Ty, lásko, pozdravena buď,
buď vděčná, skutečností jsi-li.

A jsi-li snem, jen neprobuď
mé oči, i když den je bílý.
Člověk je šťasten, třeba šílí,
ty, lásko, pozdravena buď!

Jestliže luna, ta chladná poutnice,
má ještě tolik sil, že může vyvábit
své náměsíčné spáče do oken,
kde potácejí se jen bez vůle,

proč by tu sílu míti nemohla
i lidská láska, která vychází
jak menší slunce našich životů?

V

Viktorko, běda, nebylas
z těch panen, které místo tance
nalily moudře do kahance
oleje, aby neuhas.

Kdo tě to odral do cárů,
kdo naházel prach do tvé krásy,
po kterých cestách ztrácela jsi
krvavá zrnka korálů?

Kdo vylíbal ti z tváří tvých
panenství a prsty zlými
drtil tvé prsty? Pověz ty mi,
kdo na svědomí má ten hřích?

Ten, kdo tě vedl osudně,
až na kraj pekel, zapomene!
Pojď a své nohy zkrvácené
umyj si doma u studně.

Vrať se jen, než tě ovane
opět svým kouzlem temná síla.
Sestřička marně odestýlá
však lůžko neodestlané.

Však jenom vítr přeletu
vlasy jí česá v roztoužení

a její obraz po prameni
uplývá travou do květů.

A byla sestrou kameni,
jejž každý bez účasti mívá,
a víc než člověk potěší ji
to jeho nepromluvení.

Před lidmi prchá šílená,
říkají, že je polodivá.
Na nikoho se nepodívá
a žije už jen bez jména.

V půlnočním tichu poletuch
bdí s bludičkami na pomněnce
a děsí noční opožďence,
když zabloudili v jejich kruh.

Když svítí luna zelená,
usedá k řece poblíž splavu
a zpívá, naklánějíc hlavu
až nad vyzáblá kolena.

Polibky s vroucím laskáním
snášejí se jak prška hustá
na nepokřtěná dětská ústa
a na ty oči před spaním.

- Děťátko musí v noci spát,
kolébej mi je, hodná vlno.
Kraječek je tu všude plno,
bude si s nimi chvíli hrát.

Pod splavem voda odtéká
a není zlá a pokolébá.
Je sladká jako střída chleba,
namočená už do mléka.

- Jen pes je zlý a doráží
a lidé lidem přejí zlého.
Vy, vlny, jenom uspěte ho,
jako by spal mi na paži.

- Očička se mu sklízí hned
a rozervou až na obláčku,

až probudí se zpěvem ptáčků,
jenž začne už co nevidět.

Už ani nevím, kde a kdy
našel jsem starou svíci hromniční,
po které stékal rozžhavený vosk,
když zmítala se, hoříc ve větru.

Jak byla statečná ta svíce vosková,
a zaslouží si úcty patrně,
vždyť bojovala s blesky na nebi.

VI

- Je liják. Zas ti promokne
tvá sukně. Tatínek se hněvá.
Nikdo ti routu nezalévá
a routa vadne na okně.

- Hle, tu máš šátek, košili
a tu je cheba od maminky.
Komu to trháš konvalinky,
sotva se trochu rozvily?

- Vrať se, ať tolik nezebe
ta jizba! Dříve za večera
dlouho jsem s tebou rozprávěla
a teď tam pláču pro tebe.

- Podívám-li se do rohu
na tvoje lůžko osiřelé,
je mi tak těžko, že tam déle
už nevydržím. Nemohu.

A jenom ticho za slovy.
Je líp snad mluvit do kamene.
Kamení spíš se rozpomene
a lidskou řečí odpoví.

Když zahřmělo a padl strach,
tma neproniknutelným sítem
zastřela všechno pod blankytem
a rozsvěceli v chalupách.

A modlili se ve strachu
před plamenem k té smutné svíci.
Stromy praskaly ve vichřici
jak tenká stébla palachu.

- Hromnička náhle zhasla mi
a dveře v stejném okamžiku
se rozlétly. Kdo stiskl kliku?
Smiluj se, Pane, nad námi!

A blesky skryté do pochev
padaly s třeskem vytaseny
a tříštily se o kameny,
když na stráni se ozval zpěv.

Viktorka! A až do morku
vřezával se ten hlas, když hromy
duněly lidem do svědomí.
Bože, ochraňuj Viktorku!

Zpívejte ptáci nebeští,
té zemi k zulíbání krásné.
Nás děsí smrt, však, ptáci, vás ne,
vy jste tu jenom pro štěstí.

A vaše flétny, hoboje
jsou připraveny k písňím v listí,
my pozorujem se závistí
vášč zpěv i křídla. Oboje.

Jakým to hustým závojem
Viktorka si dnes obestřela
tvář i svá ústa oněmělá,
ležíc tu tiše pod chvojem?

Tak jako ona vlastní krev,
svou krásu, štěstí z toho mála
bez váhání kdys odevzdala
své vlastní lásce na rakev,

s ranami blesku na kmeni,
krvácejíce pryskyřící,
ty jedle pocházely spící
vonící, svěží zelení.

Jak je půvabný ten opouštěný háj
i na podzim. A jeho větve kdys
uměly verše římských básníků
a říkávaly si je nazpaměť.

Tityrus, pastýř, ležel pod stromem
a na píšťalu tenkou vyhrával,
uče ty stromy šumět o lásce.

VII

Jde každému smrt mlčky vstříc,
nemilosrdná pilná znečka.
Neodpočine, neposečká
a jde zas dál jakoby nic.

Ve strachu člověk propotí
na horkém lůžku prostěradla,
zatímco ona se již vkradla
a jde mu rychle naproti.

Co tenkrátě však za živa
Viktorce v bouři pověděla,
že líce její uzardělá
se ještě dneska usmívá?

Že zdá se, jak by neutich
dech na rtu, že se ňadro zdvíhá,
ačkoliv na něm leží tíha
dvou rukou pevně semknutých?

Jak je to ticho tíživé.
A zpod věnečku ze slziček
řesami přimhouřených víček
mrtvá se dívá na živé.

Barunka plaše položí
do rakve kvítek resedový,
žádostiva, co dnes jí poví
ta, která spí jak na loži.

Má před sebou jen tmou a tmou,
tu z pohádek, kdy ucho vnímá
vše, co je skryto před očima
a co tma říká pošeptmu.

Pod kterým stromem bude skryt
ten, jehož oči neodbytné
půjdou s ní, dokud neprocitne,
až tam, kam oči budou chtít.

A odrána až do cárů,
po sněhu půjde, bosky třeba,
pro almužnu a krajíc chleba,
odmítaný jí z rozmaru.

A se znamením na těle,
jaké kdys nosívali vězni,
za láskou půjde, neboť bez ní
je život troškou popele.

To nebyl obraz, to byl stín,
který se šinul po pěšině
milostným hájem v Nedošíně,
už podzimním, už bez květin.

S vráskami v tváři povadlé
usedla si tam smutná paní
a psala prstem v zadumání
do rosy na opěradle.

Pak s troškou sebevědomí
řekla si náhle: Vždyť už chvátám,
a šťastné páry mījela tam,
líbající se pod stromy.

A její šat už nešustí,
už dotančila. A ret pálí
slzami, které líbávali
dříve jí muži nad ústy.

Vždyť přichází již z daleka
a jenom málo dní je před ní.
Vlastně už čeká na poslední,
vlastně už na nic nečeká.

Květen 1949